

GOTSE DELÇEV (NEVROKOP) VE YÖRESİ TÜRK GELENEK VE GÖRENEKLERİ

Gotse Delchev (Nevrokop) and Area of Turkish Customs and Traditions

Harun BEKİR*

Özet: Üzerinde duracağımız konuyla Nevrokop Türklerinin günlük hayatına, halk kültürü sorununa değinmek istiyoruz. Önümüzde duran niyet ve amaçlarımızı gerçekleştirmek için saha çalışmaları yaptık, malzeme derleyip topladık. Bölgedeki Türkler arasında yaşayan ve yaşatılmaya çalışılan şu gelenekler saptanmış ve ele alınmıştır: Çocuk doğum ve gelişmesi ile ilgili adetler. Ad Koyma. Lohusayı ziyaret etme. Çocuğu ve lohusayı koruma amacıyla alınan tedbirler ve bununla ilgili adetler. Sünnen Kesme. Çocuğun gezmeye başlamasıyla ilgili adetler. Diş mısırı. Çocuk dili. Çocukları korkutmak için söylenenler. Çocuk tekerlemeleri. Çocuk bilmeceleri. Sünnen. Genç kızların iyi bir ev hanımı olarak yetiştirilmesi. Evlilik. Evlenecek gençlere kız isteme. Nişan takma. Çeyizin güveyi evine götürülmesi. Kına gecesi. Gelin alma. Halk dansları. Beslenme gelenekleri. Özel günler ve töresi yemekleri. Aşure pişirme geleneği.

Anahtar kelimeler: Bulgaristan, Gotse Delçev (Nevrokop), Türk gelenek ve göreneklere.

Abstract: In southwestern Bulgaria, Blagoevgrad province and formerly known as Nevrokop Gotse Delchev, Mesta (Karasu) in the valley of the Rhodope mountains Pirin translated there. Nevrokop we will emphasize the issue of the daily life of Turks, would like to mention the problem of folk culture. Goodwill and standing in front of us to realize our goals have made field studies, compile materials were collected. The following traditions of the Turks was investigated. Our study investigated the following Turkish traditions: Gotse Delchev region in the Turkish villages and Turkish family. Rituals related to birth and development of children. Name setting. Puerperal to visit. The measures taken to protect the child and maternity and related customs. Weaning. Rituals related to the child began to ride. Been told to frighten children. Child rhymes. Children's puzzles. Young girls in the training of a good housewife. Marriage. Ask you to marry young girls. Engagement aliases. Taken to groom's house trousseau. Henna night. Folk dances. Nutritional traditions. Etiquette dinners and special occasions. Ashura, the tradition of cooking.

Key words: Bulgaria, Gotse Delchev (Nevrokop), Turkish traditions.

* Plovdiv Paisiy Hilendarski Üniversitesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Bulgaristan.

Ülkemiz Bulgaristan, Avrasya içinde önemli bir yer aldığı ve yok kavşağı biçiminde bulunduğu tarihe ispatlanmış bir gerçektir. Halkların ve her türlü etnik toplulukların güneyden kuzeye, kuzeyden güneye, doğudan batıya ve batıdan doğuya devamlı hareketleri sırasınca topraklarımız idda merkezi ve de savaş alanları olmuştur.

Üzerinde duracağımız konuyla Nevrokop Türklerinin günlük hayatına, halk kültürü sorununa değinmek istiyoruz. Önümüzde duran niyet ve amaçlarımızı gerçekleştirmek için saha çalışmaları yaptık, malzeme derleyip topladık. Çalışmalarımız sırasında bana yardımda bulunan hemşerilerime candan teşekkür etmeyi borç bilirim.

Gotse Delçev (Nevrokop) ile İlgili Goğrafi Bilgiler

Bulgaristan'ın güneybatısında, Blagoevgrad iline bağlı olan ve eski adıyla Nevrokop diye bilinen Gotse Delçev, Mesta (Karasu) vadisinde bulunup Pirin ile Rodop dağlarıyla çevrilmektedir. Yunanistan sınırının 20 km kuzeyinde olan bu kasaba, deniz düzeyinden 508 metre yükseklikte, ve kısmen Akdeniz iklimi etkisi altındadır.

Gotse Delçev'in güneyinde ve 2212 metre yükseklikte Alibotuş tepesi bulunmaktadır. 1951 yılında bu tepeye Gotsev Vrih adı verilmiştir.

Kasaba yakınlarında, dağ sırtında geçit veren ve Papaz Çayır diye adlandırılan yer bulunmaktadır. Bu yerin en yüksek noktası 1395 metredir. Papaz Çayır, Götse Delçev'in en güzel tatil yerlerinden biridir. Eskiden burada Eflaklı çobanların oturduğu bir köy bulunmaktaymış.

Gotse Delçev'in güneydoğusunda küçük bir ova bulunmaktadır. 25 km uzunlukta ve 10 km genişlikte olan bu ovanın ortasından Mesta (Karasu) nehri akmaktadır. Ovanın batısında Pirin, güneyinde ise Bozdağ bulunmaktadır.

19. yüzyıla kadar Nevrokop, bayındırlaştırılması ihmal edilen bir kasabaymış. 20. yüzyılın ikinci yarısından ise gelişip güzelleşmesi, hayat şartlarının uygun duruma getirilmesi için üzerinde çalışılmıştır. Eski dar sokakların hemen hemen hepsi genişletilip düzeltilmiş ve birçok güzel binalar inşa edilip sıralanmıştır.

1926 yılına kadar Nevrokop'un nüfusu 7200 kişiyi aşmamaktadır. Nüfus sayısı 1934 yılında 8767, 1946 yılında 11115, 1956 yılında ise 12526 kişiye ulaşmaktadır. Günümüzde Gotse Delçev'in nüfusu 21060'tır.

Osmanlı zamanında Nevrokop, zanaatçılığıyla ün kazanmış bir kasabaymış. Burada dericilik, marangozculuk gelişmiş zanaatlar arasında yer almaktaymış. Fakat en çok gelişmiş zanaatlar arasında çan ve semer üretimi yer almaktaymış. 19. yüzyılın sonlarına doğru burayı ziyaret eden Vasil Kınçov'a göre kasabada yüzden fazla semerci ve çok sayıda çancı dükkanı bulunmaktaymış.

Geçen yüzyıllarda Nevrokop'ta 1-15 Ağustos tarihleri arasında bir panayır düzenlenmekteymiş. Bu panayır, Makedonya'da ilk panayır olup, büyüklük açısından ancak Uzuncovo ve Seres panayırlarıyla karşılaştırılabilir.

Osmanlı döneminde yoğun Türk nüfusu olan bölgede, günümüzde Türkler Gotse Delçev'in doğusunda, Karasu nehrinin karşı yakasında Dıbnitsa, Hvostane ve Blatska köylerinde yaşamaktadır. Dıbnitsa köyü Gotse Delçev'den 9 km mesafede, Gırmen Belediyesine bağlı bir köydür. Köyün civarında Orta Çağlardan bir kale harabeleri bulunmaktadır. Dıbnitsa'dan 3 km doğuda ve yine Gırmen Belediyesine bağlı Hvostane köyü bulunmaktadır. Bu köyün adı kaynaklarda 1943 yılına kadar Fustane olarak geçmektedir. Blatska köyü, Dıbnitsa'dan 5 km mesafede, Hacidimovo (Singirti) Belediyesine bağlı bir köydür. Sözü geçen bu köy sakinleri asırlar boyunca geçimini tarımcılıkla sağlamıştır.

Gotse Delçev ve Yöresi Türk Köylerinde Türk Ailesi

Aile, yakın akrabalık ilişkileriyle birbirine bağlayan kişilerin meydana getirdiği temel bir sosyal gruptur. Bu bakımdan aile toplumun en doğal ve en küçük birimi olarak kabul edilmiştir.

Gelenek ve göreneklerini araştırdığımız bölgede bugünkü Türk ailesi sosyal, ekonomik, yerel şartlara ve daha başka bazı özel tesirlere göre iki grupta incelenmektedir: Geniş aile ve çekirdek aile.

Geniş aile büyükbaba (dede), büyükanne (nine) otoritesi altında, özellikle erkek çocukların ile eşlerinin ve onların çocuklarının, yani üç neslin aynı çatı altında yaşadığı aile şeklindedir. Geniş ailenin temel özelliği baba otoritesinin oğula geçmesidir. Burada aile içindeki ilişkiler diğerinden biraz farklıdır. Otorite evli oğula geçmiştir. Burada aile başkanı, karısı ve çocukları, başkanın ana-babası veya bunlardan birisi ve bekar kardeşi yer alır.

Çekirdek aile ise ana-baba ve bekar çocuklardan oluşan bir aile şeklindedir. Aile düzenini sağlayan ve bunu yaşatan bireylerin aile içindeki görev ve sorumluluklarını genel çerçevesinde geleneğe bağlı şartlar belirlemiştir.

Aile düzeninde baba ailenin reisidir. Anne, onunla eşit haklara sahiptir. Baba ailenin ve evin düzenini korur ve aileyi temsil eder.

Aile içi saygının ne olduğunu iyi anlamak için bazı örnekler sıralayalım:

- Büyükler gelince ayağa kalkılır ve yer verilir.
- Büyükler konuşurken söz kesilmez.
- Gerekğinde büyüklerden akıl danışılır.
- Aileden biri aileyi ilgilendiren bir karar almışsa, genellikle sofrada ailenin kalan fertlerini haberdar eder.
- Sere serpe yere yatar gibi, ayaklarını başka eşya üzerine uzatarak, ayaklar arasını aşırı şekilde açarak oturulmaz.
- Başka bir aileye misafir gidilirse, orada bulunanlar, yerine göre el öperek, el sıkışarak selanlanır ve hatır sorulur.

Çocuk Doğum ve Gelişmesi ile İlgili Adetler

Lohusalık

Yeni doğum yapmış kadına “lohusa” denir. Lohusalık süresi kırk gündür. Lohusa için doğumdan önce süslü lohusa yatağı hazırlanır. Lohusa süslü ve rahat kıyafetler içinde yatağında yatar. Bir hafta, on gün kadar kesinlikle yatakta yatması gerekmektedir. Lohusalık süresince lohusanın sağlığına, temizliğine çok dikkat edilir. Aile büyükleri, akrabalar, komşular ev işlerini ve bebeğin bakımını üstlenerek lohusanın çabuk iyileşmesine yardımcı olurlar. Lohusa kırk gün evden dışarı çıkmaz.

Geleneklerde “kırklama” adıyla anılan ve doğumdan genellikle kırkıncı günü lohusanın ve bebeğin ayrı ayrı yıkanması özel bir tören niteliğindedir. Yalnız annenin ve bebeğin yıkanması için belirli bir gün bekleme mecburiyeti yoktur.

Ad Koyma

Bebeğin, doğumdan sonra, birkaç gün içinde adı konur. Ad koyma, doğum olayının en önemli unsurlarındandır. Ad seçerken aile büyüklerinin görüşleri de alınır. Daha önce ad hazırlamayan aileler, ölmüş büyüklere saygı (dede adı, nine adı), kardeşlerinin yaşayıp yaşamadığı, moda uyma gibi sebeplerle bebeklerine ad koymaktadırlar. Başka bir deyişle ad seçmektedirler. Yaygıd ad seçimi, anne ve babanın anlaşması yoluyla olmaktadır. Bebek için doğum öncesi veya doğum sonrası

seçilen ad, hocalardan başka “ezan” okuyabilen her kişi tarafından bebeğe verilir. Ad verecek, adı koyacak kişi bebeği kundaklı olarak kucağına alır, yüzünü kibleye çevirir. Sol kulağına ezan okur, sağ kulağına da üç defa adı söylenir.

Lohusayı Ziyaret Etme

Doğum yapanlar, lohusalar, aile büyüklerinin yanı sıra, akrabalar ve komşular tarafından da ziyaret edilir. Bu ziyaretin bölgedeki Türkler arasındaki adı “bebeğe gitme”dir. Doğum, aile kadar yakınlar arasında ve mahallede de kutlanan ve herkesi yakından ilgilendiren bir olaydır.

Ziyaret sırasınca lohusa “ lohusa yatağı”nda yatar. Bebek karyolası veya bebek beşiği de başucunda bulunmaktadır. İlk üç gün aile büyükleri ile yakın akrabalar ziyarete gelir. Ziyaretler kırk güne kadar devam eder. Ziyaretçiler, lohusaya elleri boş gelmezler. Ya lohusa, ya da bebeği için hediye getirirler. Bebek için giyim eşyası, nazarlık, çeyrek altın, oyuncak, anne için ise çeşitli giyim eşyaları hediye olarak tercih edilir. Ziyaretçilere de kırmızı renkte tatlı bir şerbet ikramında bulunur.

Çocuğu ve Lohusayı Koruma Amacıyla Alınan Tedbirler ve Bununla İlgili Adetler

- Yedi gün boyunca lohusayı yalnız bırakmazlar.
- Odasının görünmez bir yerine süpürge koymayı da iyi sayarlar.
- Lohusa yedi gün oda kapısının eşiğinden atlamaz.
- Yedi gün içinde gelen misafirlerden hiçbirinin odaya çarşafı veya ferece ile girmesine izin verilmez.
- Çok sayıda misafir alınmaz. Misafirler de lohusanın yanında çok oturmazlar.
- Lohusaya hatır sormaya gelen hanımların içinde emzikli olan, yani meme emen küçük çocuğu bulunan varsa lohusanın ayak tarafına oturtulmaz. Bu durumda lohusanın sütünün kaçacağına inanılır. Sütü çekilir korkusuyla lohusanın odasında yedi gün boyunca bohça ve kuşak gibi şeyler düyümlenmez.
- Beraber doğmuş, yani tanınmış değımiyle “kırkı karışmış” olan iki çocuğu yaşları doluncaya kadar birbirinin yanına götürmezler.
- Lohusaya nazar değer ve vücudunda bir kırıklık hissedilirse ziyarete gelen misafirlerin pabuçlarının uygun bir yerinden gizlice bir miktar kesilir, bununla

lohusaya tütsü yapılır.

- Bebeğin beşikte bulunmaması sırasında, başığın sallanmamasına dikkat edilir.

Sütten Kesme

Çocukların sütten kesmesi olayına çok önem verilen bir konudur. Çocuk erkekse iki buçuk, kız ise iki yaşına bastığında artık sütten kesme vakti gelmiş olur. Önce çacüğe ev halkı tarafından endiği meme gösterilerek “kaka”, “acı” gibi sözlerle iğrendirmeye çalışılır, memeyi ağzına aldığı zaman kendisine huzur vermemeye ve acı bir şey sürerek memeden iğrenmesine gayret edilir.

Çocuk alıştığı memeyi kaybettiği için tabi üzüleceğinden memeyi tamamen unutması için ev halkı tarafından türlü türlü gösteriler, eğlenceler yapılır, karşısında oyuncaklar oynatarak avutulmaya çalışılır.

Çocuğun Gezmeye Başlamasıyla İlgili Adetler

Çocuk ilk adımlarını yapmaya başladı mı, özel tören düzenlenir. Bir iplikle çocuğun ayakları bağlanır. Çocuğun biraz ötesinde de bir sofraya ayna, tarak, kitap, kalem gibi eşyalar bırakılır. Çocuğun ayaklarındaki iplik bir makasla kesilince çocuk sofraya doğru gider ve orada bulunan eşyalardan birini alır. Yaygın inançlara göre çocuğun sofradan aldığı eşya, büyüyünce en çok kullanacağı eşya olacak. Sonra çocuğu gezmeye başlayan aile, çörekler hazırlar ve bu çöreklerin üzerine bal sürerek konşulara ve yakınlarla dağıtır.

Diş Mısırı

Çocuğun çıkmaya başlayan ilk dişleri, bebeğin gelişmesinin, büyümesinin bir işaretidir. Bu sebeple aile içinde sevinçle karşılanıp “diş mısırı” denilen tören düzenlenir. Mısır kaynatılıp akrabalar çağrılır, eğloence düzenlenir. Kaynatılmış mısır davete gelenlere ikram edilir. Bir bez üzerine oturtulan çocuğun başından da bir tutam kaynatılmış mısır dökülür.

Çocuk Dili

Çocuk dilinin biçimlenmesinde iki faktör oynamıştır – biri sözcükleri, deyimleri bozan çocuklar, diğeri de bunları belleyip çocuklar öğreten ana-babalar ve genellikle yaşlılardır.

Sözcük ve deyimler

cız

cici

çiş

nanni

kaka, e'e

hoppa, hoppala

mama, papa

pupu

tay tay

manaları

sıcak, yakıcı

güzel, güzeldir

idrar etmek

uyku, uyu

fena

atladı

yemek

su

ayakta durmak

Çocukları Korkutmak İçin Söylenenler

Küçük çocukları daha yeni akılları ermeye başlarken korkak alıştırmak pek fena bir şey olduğu halde, çocukların uslu oturtulması ve istenmeyen davranışlarda bulunmalarının yasaklanması korkutularak yapılır. Bu amaçla kullanılan deyimler nasılsa eski adetler arasına girmiştir. Çocukları ürküten, oslı olmayan bu sözlerin bir bölümü şunlardır: *Aman Kara Koncor gelir. Aman Çiçek nine gelir. Aman Taran nine gelir.*

Çocuk Tekerlemeleri

Küçük çocuklar birbirinin evlerinde buluştukları zaman aralarında konuşurken, çocuklara mahsus bazı sözlerle eğlenir, vakit geçirirler. Çocukların söyledikleri bu söz ve tekerlemelerin zamanla terk edip onutulmamalarını önlemek için bir bölümü de olsa aşağıda derlenmiştir:

Çayır çayır çimencik

Ortasında bunarcık

Geldi bir kuzucuk

İçti pupucuk

Biri tuttu, bir kesti, biri pişirdi, biri yedi, biri dedi:

Hani bana paycağz – dolapta

Hani dolap – balta kesti

Hani balta – suya düştü

Hani su – mandalar içti

Hani mandalar – dariya girdi

Hani darı – serçeler yedi

Hani serçeler – fir uçtu

Açıl kilit açılmaz

Anahtarı nerde – suya düştü

Su nerde – inek içti

İnek nerde – bayıra kaçtı

Bayır nerde – yandı

Külü nerde – savruldu

Çocuk Bilmeceleri

Çocuklarının birbirilerine manalarını sorup eğlendikleri bilmeceler büyükleri tarafından tertiplenmiş ve manalarını bulabilmek için oldukça açık olmasına dikkat edilmiştir. Sonraları bu bilmecelerin arasına bazı çocukça olanları da katılmıştır. Bilmeceler sorma büyükler tarafından çocukları hem eğlendirmek, hem de daha küçük yaşlarında bir şeyi düşünmeye alıştırmak, zihinlerini geliştirmek için tertiplenmiş çok güzel bir usuldür. Çocukları düşünmeye heveslendirmek, düşünme kabiliyetlerini kuvvetlendirmek, hayal güçlerini geliştirmek için sorulacak bilmeceyi bilene “şeker alacağım” gibi vaadlerde bulunulur. Yaşlılar tarafından tertip edilmiş olan bilmeceler manzum sözlerdir.

Bilmeceler ve manaları

Ev ardında mısıcık

Eti butu kısacık

Koşun ağalar görelim

Kahkahalarla gülelim

Kaplumbağa

Dağda olur

Dağda biter

Eve gelir tak tak öter

Dokuma tezgahı

Bir öküzüm vardı

Ahıra girerken kuyruğu koptu

Kiraz

Ev ardında dedem sakalı

Pırasa

Ben giderim, o gelir

Gölge

Yok üstünde bulgür kazanı

Karınca yuvası

Yer altında babam başı

Lahana

Kısacık başı, kadife tüylü

Patlıcan

Ocak başına gelemez

Gelirse de duramaz

Mum

Sünnet

Sünnet, erkek çocuğun hayatında önemli bir olaydır. Bu yüzden genellikle özel bir mevlit yapılarak kutlanır. Mevlite davet edilenler de sünnet olan çocuğa para verirler.

Genç Kızların İyi Bir Ev Hanımı Olarak Yetiştirilmesi

Kız çocukları çocuk yaçına uygun işleri öğrendikten sonra iyi bir ev hanımı olabilmeleri için gerekli hazırlıkların başlanmasına eskiden çok önem verilen bir konuymuş. Bu konuda da çok titiz ve özenle davranılmış. Her ihtiyacın sağlanması, ev işlerini bir ev hanımının tek başına yapabilmesi çok önemli olduğundan genç kız gelin gittiği evde başkasına başvurmadan evi idare etmek üzere yetiştirilir, gelin giderken götürdüğü çeyizde bulunması zorunlu olan çamaşır, yatak gibi şeyleri kendisinin yapması da öğretilmiştir. Bu uğraşla yeni yetişmekte olan kızın başlıca vazifesi olarak kabul edildiğinden ana-babalar bu eğitime çok özen verirmiş. Kızlar kendi çeyizlerini kendileri hazırlarlar, götürülen çeyizde de kibarlık ve büyüklük göstermek isterlermiş.

Öteden beri evlerde kesinlikle bir bez dokuma tezgahı bulundurulmuş. Bununla çeşitli gömleklik bezler, donluk ve çarşafık dokunur ve kadınlığın en önemli işlerinden biri sayılmış. Dıştan alınmaya kalkılırsa ve bu işitilirse çok ayıplanıp şurada burada dedikodusu yapıldığı için, bu eşyaların evlerde yapılmasına adeta mecbur edilirler, hatta bunlar işten bile sayılmaz, yapanlar için bir övünme sebebi de olmazmış. Yetişmeye başlayan kızlar, evlenme zamanı yaklaşınca tezgah başına otururlar, kadınlık vazifesi olarak bu işe alıştırlılmış. Çünkü ev hanımı olunca ömürleri yalnız tezgah başında bez dokumakla geçmezmiş. Anneler her işin vakit ve zamanını çok iyi bilirler, kızlarını da her işi vaktinde yapmaya alıştırlarmış.

Evlilik

Evlilikle ilgili adetleri incelerken not defterlerimize onların yalnız bugüne dek korunmuş olanlarını değil de, aynı zamanda unutulmuş olan, lakin geçmişin o anlarını yeniden yaşatacak taraflarını aksettirdik.

Evlenecek Gençlere Kız İsteme

Eskiden evlenmeye yaşlılar ve özellikle hanımlar aracılık edermiş. Bu işi hayırlı bir iş bildikleri için de kız gelin olup çoluğa çocuğa karıştıktan sonra “kırmızı duvağıyla onu ben götürdüm” diyerek yakınlıklarını belirtip övünürlermiş.

Kız için alınan bilgiler yerinde bulunur, evlenecek olan da uygun gördüğünü ana-babasıyla görüşerek bildirirse, karar verilir, kızın istemesine girişilir. Esasen kızın kimin nesi olduğu zaten öğrenilmiştir. Kızın özel durumu ve ailesi, daha önceden etraflıca ya kendileri, ya da bilenlerden ve tam bir gizlilik içinde incelenmiş ve sorulmuştur. Her yönüyle uygun bulunmuşsa, aracılık eden kadın kızın anasına veya yakın akrabalarından birine niyetlerini açıklar. Onlar da kızlarını isteyen kimsenin hal ve hareketlerini, gerekli gördükleri yönlerini bilenlerden, uygun buldukları kimse ve yerlerden soruştururlar. Durumu aralarında enine boyuna düşünüp görüşür, tartışırlar. Beş-on gün sonra aracılık eden kadın tekrar kızın evine gider, hatırlarını sorar. Eğer istek her iki tarafça da uygun bulunmuşsa, kızın verilmek istediğini söyler.

Bundan sonra artık erkeklerin bir araya gelmesi gerekir. Kararlaştırılan bir günde aracılık eden kadın durumu kızın ana-babasına bildirir. Kız isteyen taraftan, gencin dayısı, eniştesi ve yakın sayılabilecek bir akrabasının geleceklerini haber verir. Onlar kararlaştırılan günde kızın evine gider, “bismillah” ile kapıdan önce sağ ayağını atarak içeri girerler. O sırada hanımlar orada keni bulundurmamaya ve hele siyah bir kedinin dolaşmamasına çok dikkat ederler. Çünkü sonradan iki kişinin arası buzulur ve darılırlarsa bu, kedinin uğursuzluğuna bağlanır.

Kızı istemeye gidenler eve girdikten sonra aralarından biri ocak başına eğilir ve külleri karıştırmaya başlar. Bu, kız istemeye gelmenin bir işaretidir.

Nişan Takma

Erkeklerin bir araya gelip görüştükleri günden iki üç gün sonra güvey tarafından üç dört kadın nişan bohşasını gelin olacak kızın evine götürürler. Bu bohça içinde bir pırlanta, şal, kumaş gibi şeyler bulunur. Bundan başka gelin olacak kıza bir altın takılır. Bu arada gelinin babasına, anasına ve pek yakın erkek ve kadın akrabalarına da birer hediye vermek adeti vardır. Nişanı getirenlere şerbet ikram edilir ve onlar kapıdan çıkınca arkalarından hiç olmazsa bir bardak su dökülür.

Bu ziyaretten sonra uygun bir zaman süresi içinde (bir hafta, on gün) kız tarafı da erkek tarafına gidip güveye, babasına, anasına ve pek yakın akrabalarına hediyeler götürür.

Çeyizin Güvey Evine Götürülmesi

Kız tarafından hazırlanan ve kadınların çeyiz dediği gelin eşyası arasındaki yatak şilteleri, yorgan ve yüz yastıkları beyaz büyük bağlara (bohçalara) bağlanır. Elbise gibi ise bohça eşyası sandıklara konur. Çeyiz almak ve göndermek mutlaka Pazartesi yapılır. O gün ne kadar insana ihtiyaç varsa, güveyinin evine haber verilir. Gerektiği kadar çeyiz eşyasını kaldırıp yükletecek yeterli sayıda adam gönderilir. Gönderilen adamlar, gelin hanımın evine varınca eşyalar atlara yükletmeye başlanır. Eşya almaya gelenler, kız tarafından kendilerine birer yüz havlusu hediye edilir ve onlar bu havluları sağ omuzlarına asarlar. Eşyaların atlara yükletmesi sona erince bu topluluk ağır ağır hareket eder. Onların ardından da kapı dışında bir kova su dökülmesi uğur sayılır. Eşya güveyin evine gelince, ev sahipleri eşyayı alır.

Kına Gecesi

Gelenek ve göreneklerini araştırdığımız bölgede evlenmeyle ilgili yaygın geleneklerden biri de “kına gecesi”dir. Kına gecesi kızın evinde düzenlenir. Kızın evinde gelin kızın akrabaları ve diğer davetli kadınlar bulunur. Bu gece gelin kızın eline kına yakılır. Kına erkek evinden gelir. Kına gecesinde kız evinde eğlenceler düzenlenir, türküler söylenir. Bu gecede kızın baba evinden ve anasından ayrılacağı için duyulan üzüntüyü dile getiren acıklı türküler de söylenir ve gelin ağlatılır.

Gelin Alma

Düğün günü gelin hanımın tüm ev halkı şafakla kalkar, gelin olacak hanıma acele münasip bir kahvaltı verilir, sonra gelinin giydirilmesi ve süslenmesiyle uğraşılır. Hazır olduktan sonra gelin kendisi için hazırlanmış köşesinde otururken davetli hanımların en yaşlıları odaya alınıp oturtulur. Geri kalan bütün ev halkı ile komşular ve dışarıdan geline bakmaya gelen hanımlar da odaya dolar, bir kısmı çıkarken, diğerleri girer. Bu seyir akşama kadar devam eder.

Düğün günü, geline bakmak isteyen hanımlara akşama kadar evin kapısı açık bulundurulur. O gün gelin kimi arzu etmişse o hanım kendisine yakın oturur. Gelinin bir isteği, bir şeye ihtiyacı olduğu zaman ona söyler. Güveyin babası tarafından davet edilmiş pek yakın akraba ile köy imamı, müezzini ve komşular akşam ezanından sonra eve gelmeye başlar. Onlara özel olarak düğün yemeği verilir. Bu arada güvey tarafından hanımlar gelini almaya giderler. Gelin evinden çıktıktan sonra güvey tarafından iki kişi atların üstünde gelin alayının sağ ve solunda yer alır ve alay davul

zurna eşliğinde yavaş yavaş hareket eder. Gelin alayının gelişini görenler, acele güveye haber verirler. Gelin alayı güveyin evine gelince bütün davetliler şeker atmaya başlarlar. Güvey ve gelin odaya girdikleri zaman içeride artık onlardan başka kimse bulunmaz.

Ertesi gün gelinin babası güveye ve pek yakın akrabalarına özel olarak güvey yemeği verir. Bununla da evlenme erasimi bitmiş olur.

Halk Dansları

Folklorcularımız arasında: “Oyun kelimesi mi, yoksa dans mı kullanılmalıdır?” tartışması sürüp gitmektedir. Kanatimizce oyun kelimesi, müzik temposuna uyularak yapılan ve estetik değer taşıyan vücut hareketlerinin yerini tutmakta, ayrıca dilimizde bu anlamda tutunmuş bir deyim ya da kelime bulunmamaktadır.

Oyun dans karşılığı olarak kullanmanın kabul edilmesi söz konusu olsa bile, Türkçemizde pek çok anlama gelen bu kelimenin bir takım karışıklıklara yol açtığını doğal karşılamak gerekecektir.

Oyun Türkçemizde: tiyatro, spor oyunları, kağıt oyunları v.b. gibi söz ve deyimler karşılığı olarak kullanıldığı, oyuna gelmek, oyun bozanlık etmek gibi mecaz anlamlara da geldiği göz önünde bulundurulursa, Dans’ı yeğ tutmanın daha yerine olacağı kendiliğinden ortaya çıkar. İşte bu bakımdan burada oyun yerine dans kullanılmakta, Halk Dansları da Oyunların dışında bir bölüm olarak ele alınmaktadır. Götse Delçev (Nevrokop) ve yöresi Türklerinin halk danslarını genel adlarıyla şöyle sıralayabiliriz: Haydar Havası, Drama Havası, Üç Ayak, Bergama Havası, Kuşak Havası, Ağı Hava, Tavşan Havası.

Bu halk dansları davul zurna eşliğinde toplu olarak ve genellikle dizi halinde oynanan disiplinli oyunlardır. Oynayanlar el ele ya da kol kola tutuşarak oynarlar. Dizinin başında oynayan oyuncu “başı çeken”, sonumda oynayan da “kuyruk” denir.

Beslenme Gelenekleri

Yiyecek ve içecekler, hayatın devamını sağlaması yanında, toplumda insan ilişkilerinin kurulması, ailede sevinç ve üzüntülerin paylaşılması gibi önemli rolleri de üstlenirler.

Beslenme geleneğinde ailenin komşularıyla ilişkileri de önemlidir. “Koktu”

diyerek zaman zaman komşulara yemek gönderilir. Komşuya iade edilecek yemek kabı boş gönderilmez. Küçük bir armağanla veya değişik bir yiyeceklerle geri verilir.

Başkalarını imrendirmemek için iyecek maddeleri açıkta açıkta eve götürülmez, sohbetlerde evde pişirilen yemeklerden söz edilmez.

Aile ekonomisine katkıda bulunmak amacıyla iyecek ve içeceklerden bir bölümünün evde üretilmesine çalışılır: tarhana, reçel, yoğurt, peynir, turşu gibi şeyler. Sebze ve meyve kurutma ve konserve yoluyla kışa saklanılır.

Gelenek ve göreneklerini araştırdığımız bölgedeki Türk toplumunda iki türlü sofraya vardır: aile sofrası ve toplu sofraya.

Türk aileleri genellikle bir gün içinde üç defa sofraya başında toplanmaktadır: sabah (kahvaltı), öğle (kuşluk) ve akşam (akşamlık) yemeği.

Türk toplumunda aile sofrasının yanında toplu yemekler de verilir. Toplu yemeklerden yaygın olanlar şunlardır: düğün yemeği, sünnet yemeği, ölü yemeği, adak yemeği.

Düğün yemeği, damat, akrabalarına ve düğün davetlilerine verilen yemektir. Bu öğlan evinde gerçekleştirilir. Yemek çeşidi de genellikle çorba, etli pilav ile helvadır. Bu yemekler pei peşe sofralar kurularak verilir. Her sofrada da ayrı dua edilmesi adetler arasındadır. Gençler, damadın arkadaşları hizmet ederler, sofraları kurup toplarlar.

Sofrada gençler ve yaşı daha küçük olanlar, yemeklere büyüklerin önce başlamasına dikkat ederler.

Sünnet yemeği de düğün yemeklerinden pek farklı değildir. Bu bakımdan yukarıda söylediklerimiz burada da geçerlidir.

Ölü yemeği, ölünün toprağa verildiği gün, kırkinci ölüm günü veya kararlaştırılacak herhangi bir günde yakınlarını, cenazede görev alanlara, cenazeye katılanlara verdikleri yemektir.

Ölünün toprağa verildiğinin hemen arkasından yemek verilir. Bu hazırlık komşular tarafından yapılır. Çünkü cenaze sahiplerinin bu çeşit işlerle uğraşacak takatleri yoktur.

Ölü toprağa verildikten sonra, akşam dua için gelenlere helva pişirilmesi çok yaygın olmakla beraber, helvanın yanında etli pilav veya pide de ikram edildiği görülür.

Aynı şekildeki yemek ve ikramlar, vefatının kırkinci ve elli ikinci günlerinde de yapılır. Burada esas olan, ölünün ruhu için ve özellikle cenazeye katılanların ölü üzerinde hakkı kalmasın diye ikramdır. Hatta ölüm yıldönümü için okunan mevlitlerde bile yemek verildiği görülmektedir.

Bütün bunlarla beraber bir ölü için geniş manada bir yemek verme geleneği vardır. Bunun dini bir emre dayandığı bilinir. Fakat ölmüşlerini hayırla anmak ve onlar için hayır yapmak bir gelenektir. Bu yemeğin de diğer toplu yemeklerden pek farkı yoktur. Bununla birlikte bir mevlit okuma töreni veya Kuran'dan bazı surelerin okunması ve tesbih çekilmesi geleneklerdendir.

Adak yemeği, bir adağı yerine gelenlerin akraba ve dostlarına verdikleri yemektir. Çok yaygın olmayan bu yemekte bir kimsenin herhangi bir konuda gerçekleşmesini veya gerçekleşmemesini istediği için bir adakta bulunmasıdır. Yaygın inançlara göre yerine getirilmeyen adak yeni olayların sebebi sayılır.

Adak yemeği, adayan kişinin adağına göre şekillenir. Ne, nasıl adanmışsa bir borç olarak o yerine getirilmelidir.

Bu toplu yemeklerde karın doyurmak, vakit geçirme değil, davet edenin hatırını sayma, ona değer verme anlamına gelir.

Özel Günler ve Töresi Yemekleri

Özel günlerde, özel olaylarda belirli yiyecek ve içeceklerin yenmesi, içilmesi veya ikram edilmesi geleneklerdendir. Başlıcaları şunlardır:

- Hicri yılın ilk ayı olan Muharrem ayının ilk on günü içinde aşure pişirilir ve akrabalara, komşulara dağıtılır;
- Mevlitlerde şeker veya şerbet;
- Hıdrellezde yeşil sebzeler, kuzu eti;
- Ramazan ayında pide, çorba, börek, pilav, zeytin, reçel, peynir v.b.;
- Ramazan bayramında şeker, lokum, çeşitli tatlılar;
- Kurban bayramında kavurma v.b.;
- Nişan töreninde şerbet;
- Düğün yemeğinde düğün çorbası, etli pilav, helva;

- Doğum sonrası lohusa şerbeti;
- Ölü yemeğinde helva;
- Çocuğun ilk dişi çıktığında kaynatılmış mısır;
- İnek doğum yaptığında “sare tatlısı” yenir.

Aşure Pişirme Geleneği

Hicri senenin başı olan Muharrem ayının onuncu gününden başlamak üzere Muharrem sonuna kadar bütün evlerde iki kasede de olsa aşure pişirmek uğur ve bereket sayılır. Aşure bir nevi tatlı, yemişli bir çorba denebilir. İçine konanlar buğday, nohut, fasulye, ceviz içi gibi şeylerdir. Aşurenin buğday ve diğer malzemesi ayrı ayrı pişirilir, sonra birbiriyle karıştırılır, yeterince şeker ilave edildikten sonra tekrar pişirilerek hazırlanır. Müslümanlar arasında öteden beri Muharrem ayında aşure pişirip konu komşuya dağıtılması, muhtaç kimselere verilmesi adettir.